



Autogobernuarekin eta lan harremanetarako

euskal esparruarekin

konprometiturik

Ez dira gutxi azken urteotan sindikalgintzaren mugarriz gain salto egitea leporatu egin digutenak. Intentzioetatik aparte, egia da 1979ko ekainean, IV Kongresuan, estatutoa onartzetik, ibazko Gernikako ekimenean Estatuto beraren agortzea aldarrikatzera, eta duela hilabete gutxi Lizarrako itunera beste erakunde askorekin sinatzera, ez direla gutxi Euskal Herrian, sindikalgintza abertzalean, eta ELAn baitan ere gertatutakoak. Lau horriko honetan prozesu borren hari nagusiak izan nahi ditugu idazgai, baina batez ere hausnargai. Nor bere iraganari so egitea, etorkizunari begira nazioegintzarekiko eratzunkizumetan murgiltzeko behar den arnas garbia bartzeko modurik onenetarikoa izan bait daiteke. Melankonia edota autosatisfaziotik alde egiten jakin ezkerero noski.

Estatutoaren ibilaldi neketsuaren hasiera

Esan bezala, Estatutoaren alde egin zuen apostua ELAk 1979ko ekainean, paktuari muga nabarmenak ikusten baldin ba zizkion ere. *"Jabetuta gaude Estatutu bonen gabeziez, bai euskal Herriaren nazio asmoekiko zein euskal langileriarekikoak"*. Hor zeuden Nafarroarekiko banaketa eta lan harramanetan autonomi erkidegoko arauditze ahalmenik eza etorkizunerako. "Estatuto hau Euskadiren autogobernurako abiapuntu baliagarria da. ELAk gero eta autogobernu maila handiagoak eskainiko dizkigun Euskal Herria eta euskal langileriak dinamizatutako prozesu automikoarekin bat egiten du"

Kongresu hau beste arrazoi batzuren artean ere izan zen garrantzitsua. Krisi ekonomikoaren larritasunaren aurrean, kongresuak negoziazio kolektiboan sakontzea erabakitzen du, konfederazioa sendotu, erresistentzi kutxa eratu, enpresako sindikalgintza bultzatu, nazioarteko elkartasuna landu eta hitzarmen sozialen politikaren aurka azaldu. Ez ziren, beraz, asmo txikiak,

txikia baina eskasa ez zen garai hartako ELArenak.

Estatutoaren onarpenarekin, mugimendu abertzale osoaren urteetako banaketa sendotuko da. Batzuren zat, bultzatu egin zutenarentzat alegia, estatutoak zilegitasun berri bat sortzen du, autonomi erkidegoaren gehiengoak hautatu duelako. Apoiua eman ez ziotenentzat, berriz, marko juridiko berriak ez zeukan zilegitasunik, erkidegoan aprobatu ez zen konstituzio bati bait zerion.

Edozein kasuan, guztiontzako arrazoiak etorriko ziren hurrengo urteetan. Berehala ezagutuko bait genituen estatuaren lehenengo ebakinak. Tejerazotik aparte, LOAPA deituriko legearen proiektua izan zen Madrilgo agintariak paktu politiko horrekiko zeukaten intentzioak hobeen erakutsiko zituen urte haietan. Baina, dena den, erkidegoa garatzen joango zen 80ko hamarkadan, eta abertzaletasunaren barruan, denek izango zuten aukera, estatutoaren gorespenak ala kritikak banatzeko. 80ko hamarkadan, gure erkidegoak egituraketa instituzionala eta

Bermoldaketa industrialean faktore desberdinak bat egingo zuten: 1979ko krisi ekonomikoaren ondorenak, Europako orduko merkatu amankomunean sartzeko premia, euskal industriaren aniztasun eza (siderurjia eta itsasontzigintza), eta Madrilek euskal enpresak ixteko joera nabarmena estatuko beste enpresen probetxurako.

estatutoaren garapenean ezagutuko zuen. Bestalde, ELarentzat, bere gehiengoaren indartzearen eta barne egitura-tzearen urteak izango ziren.

Espainiar esparrua eta birmoldaketa industrialia

Langileontzat urte benetan larriak izango ziren. Hamarkada osoaren zehar, birmoldaketa industrialia egingo zen, faktore desberdinak bat egingo zutelarik: 1979ko krisi ekonomikoaren ondorenak, Europako orduko merkatu amankomunean sartzeko premia, euskal industriaren aniztasun eza (siderurjia eta itsasontzigintza), eta Madrilek euskal enpresak ixteko joera nabarmena estatuko beste enpresen probetxurako. Guzti honek eragin larriak izango zituen Euskadin eta, batez ere, Nerbioiko bi ibarretan.

Sindikalgintzari dagokionez, estatu eta instituzio mailetan, gauzak ez ziren errezak izango. Estatuak, sindikatuak eta ugazaberia espainiarrak lan harremanetarako espainiar esparrua sendotzen hasiko ziren. Sindikal askatasunerako legea UGTen neurrian egin zen, espainiar eredu sindikal konkretu bat sendotuz. ELaren erantzuna garbia izan zen: enpresetan indartu beharko zuen bere sindikal lana, hara non ordezkapenak benetan errealak diren.

80ko hamarkadaren bukaeran estatuko lan erreformak hasiak ziren (egia esan, ez ziren 1979ko urtetik hara gelditu) eta 1988. urtean, PSOE bere kontrako lehenengo greba orokorra ezagutuko zuen, abenduak 14an. Gertuko zergaitia “Gazteontzako enplegu plana” izan zen. Ordurako, langabezia gogorki jotzen hasia

zitzaien gazteei eta beste kolektibo batzueri.

Urte bat beranduago ELAk bere zazpigarren kongresua ospatzen du, lehenengo kongresua idazkari nagusiaren aldaketa egin eta gero. Bilkura honetan eginiko hausnarketarik sakonenetarikoa, ELAk euskal gizartean jokatu beharreko paperaz izan zen. ELAk, orduan, “prozesu nazionalaren protagonista bat bezala”

ikusten du bere burua. Eta lan hori seriotasun eta erantzunkizunez betetzeko asmoa zuen. Hala edo nola, hurrengo urtetan hartuko zituen erantzunkizun nazionalak aurreikusten ari zen (orduan definizio askorikan gabe), zegoeneko Euskal Herriko sindikatu nagusia zena.

90ko munduaren mutazioa

90ko hamarkadarekin aro berri bati ematen zaio hasiera. Ordurarte mendebaldeko gizartea oinarritu zuten paradigmatik hausti egiten dira. Demokrazia, gizarte kohesioa, ongizate estatuak, garapena eta progresu bezalako baloreak ez dute gizarte ordena berria antolatuko. Aldaketa honek, ekonomian dauka oinarria, baina kultura, politika eta filosofiaren aldateka sakona erakartzen du. Eta zer esanik ez, bai eta ere nazioak, estatuak, etniak, eta abarrekoak ulertzeko eta egituratzeko moduan. Estatuak, subiranotasuna galtzen dute, goraka eta beheraka, konfederazio eta banaketa eta autonomi prozesuetan. Politika, bere aldetik, ekonomiaren menpe gelditzen da gehienetan. Guzti honek badu, eta duda gabe izango, bere eragina Euskal Herrian.

Aipatutako VII. Kongresuaren fruitu zehatzagoak, diskursoari dagokionez behintzat, Komite Nazionalaren 1992ko martxoaren 6ko agirian ikusten dira:

“Progresu eta askatasunezko etorkizun baten alde”. Bertan, non nazioetako eta langileon arazoak sakonki aztertzen diren, sindikatuen arteko kolaborazioari buruzko hausnarketa berri bati ekiten zaio, eta konkretuago, sindikatu abertzaleon elkarren arteko lanari buruzkoa. «Sindikatu abertzaleen arteko gertutasun gehiago sendotu daitezkeen ekimenen aurrean, jarrera ireki bat mantendu behar du ELAk. Prozesua batetaz ari gara. Eta prozesua hau aurrera egiteko oportunitateak, subiranotasunaren eta demokrazia sindikalaren printzipioen onarpenari baldintzatuta daude».

1994ko urtean, ELA eta LABek lehenengo ekintza bateratua eta konfederala egin zuten, otsailean, lan harremanetarako euskal esparruaren alde, hain zuzen. Ordurako, argi zegoen espainolistek estatutoko ituna hausten hasi zirela; eta, gure onerako, LABek ekintza sindikalean sakontzen hasia zen ere. Elkarren arteko lanerako gune zabal baten atarian geunden.

Bi urte beranduago, aurrerantzean oso garrantzitsua eta erreferentzi bat izan den (eta ez bakarrik sindikatuontzat) dokumentu bat atera zuten bi sindikatu abertzaleek, Aberri Egunakoa alegia. Agiri honen diskursoa zabala eta sakona da, luze begiratzen duen horietakoa, alegia: distentsio beharra, gatazka politikoa gainditzeko beharrezkoa den elkarriketa eta negoziazioa, indar metaketaren beharra, baita borroka armatuaren alde ezkorra. Euskal Herriko bi sindikatu abertzaleek, nazio honek merezi duen gizarteari eta gizarte ereduari begira ari dira, eta prest daude beraien indarrak langileontzako merezi duen nazio-gintzaren alde metatzeko.

Gatazka politikoari dagokionez, 96-97 urtetan, gero eta inkompatibleago ari dira azaltzen tensionamendu planteamendua (sufirimenduaren gizartratzea, ETA-

Estatua negoziatio eskema) eta, beste aldetik, indar metaketaren eta distentsio dinamikak. Montxo Doral, Javier Gomez Elosegi eta, inoiz baino gehiago, Jose Luis Casoren hilketak eta gero, argi geldituko zen inkompatibletasun hori, mahai nazionalaren espetxeratzearen aurkako manifestapenaren bezperetan.

1995 eta 1997 urteen artean, ELA eta LABen arteko lana biderkatzen da: erreforma laboralen aurka, pentsioen erreformaren aurka, heziketa iraunkorren kontenzioso iraunkorren aurrean, fiskalitatea dala...

1997ko ekainean (IX kongresua egin behar zeneko fetxa) ELAk, ibilitako bide honen ondorio sindikal eta politikoak agertuko du. Bai eta ondoren, urrian, Gernikara eramango duen autogobernuaren aldarrikapena. Berrirakurri besterik ez dago, Kongresuko 3. eta 4. Ebazpenak: "Lan harremanetarako euskal esparrua: lehentasun estratejikoak", eta "Gatazka konpontzeko demokrazia sakontzea". ELAk, "salatu egin nahi du egungo marko juridiko-politikoak Euskal Herriari ez diola bere estatus politikoa erabakitze eskubidea aitortzen eta egoera hori gainditu beharra" dagoela. "Irtenbidea demokrazia da eta sakonduz eraiki behar da". "ELA aurrerantzean ere jarrera mugigaitzak salatuko ditu, polarizazioa borrokatuz eta euskal gizartean hurbiltze, elkarrizketa eta elkarlan prozesuak bultzatuaz, horiek ipin baititzakete etorkizun elkarbanatu baterako oinarriak"

Lau hilabete beranduago ELA Gernikara eramango zuen bidea markatuta zegoen, uztaila beltz hura halakorik imajinatze ematen ez bazuen ere.

Gernika: 1997ko urriak 18an.

Edukinetan, Gernikak ez zuen gauza berririk eman baina, hala ere, aukerako ekitaldia izan zen, egokia alegia. Egun batzuk lehenago, Fundazio abertzale

batean, Ratok "ez dala ez bizi honetan ez eta hurrengoan INEM Euskadira transferituko" bota egin zuen. Urriak 18 an erregea, Bilbon zegoen. Eta fetxa horietan, abertzaletasuna sakonetik jota zegoen, uztailleko gertakarietatik aurrera: proposamen faltan, PPren hondamendi errepresiboaren ikusle izututa, marko juridikoaren muga salbaezinetaz jabetuta, eta kriminalizazioaren akusaziopean. Estatuko estratejia argia zen: naziogintza eta biolentzia identifikatzen den bitartean, eta ezker abertzaleak errepresioari horrenbeste ekintzekin erantzuten duen bitartean, naziogintzarako indar metaketa gertaetzina da. Gernikak, estratejia horri astintze sakon bat ematen dio, abertzaletasun osoan astintze bera emanez. Ondorengo gertakariak ezagunak zaizkigu.

Ekitaldi sindikala izan zen, ELAkoa... baina sindikala baino zer edo zer gehiago bilakatu ere egin zen. Edukinez, argia: bi erreibindikazio, taktika bat eta subjekto bat. Lehenik, ELAk bermeak behar dituen marko juridiko politiko berri bat eskatzen du. Bigarrenik, marko horrek, tresna soziolaboral guztiak izan beharko ditu, langileok gizarte eredu desberdin baten alde egiteko aukera izan dezagun. Irugarrenik, espainolismoaren eraso bortitzaren aurrean, bide bakarra dago: indar metaketa, ardatz paketsu eta demokratikoetan. Azkenik, subjekto bakar bat izan daiteke prozesu honen aintzindari: gizarte gehiengo bat, subiranotasunaren nahian gizarte eredu baten alde borrokatuko duena. Eta zer esanik ez dago, bide berri hau jorratzeko, "ETA soberan dago, oztopoa" izateaz gain.

Honeraino edukinak, baina zeintzu izan ziren erreakzioak, ohiartzunak?

Lehenko erreakzioa, ekitaldia hasi baino minutu batzuk lehenago: ELAkook ezezik, abertzaletasunaren gizon-emakume esanguratsu asko bildu izan zituen konbokatoriak. Gizon-emakume

banakakoak eta erakunde abertzaleen ordezkariak. Aniztasuna beraz, LOAParen kontrako manifestapen zahar hura ezkeroztik euskal herritarrok ikusi ez duguna, hain zuzen. Ekimena, haize freskoa izango zen, abertzaletasun osoarentzat, abertzaletasuna bere nortasuna askatasunez erakusteko gune bat aurkitzen zuen. Eta ELA den eta izan duen bidea, sinesgarritasuna ematen zion bilkurari.

Baina haize freskoa izateaz gain, ekimenak astindu egiten zuen abertzaletasunaren familia guztiak, hemen hiru karikaturatan desberdinduko ditugunak. Abertzaletasun "eroso eta maitagarri"aren aurrean, ELAk dio ez dagoela estatutoarekin gehiago findatzerik. Abertzaletasun "liberalaren" aurka, ez dagoela abertzaleen diskursoarekin bat egiterik honek ez badu beste gizarte eredu solidarioago bat eskeintzen. Eta, borroka armatua onartu egin duen abertzaletasunaren aurrean, ez dagoela gehiengo bat egiterik indarkeriz, langileen interesen kontra bueltatzen bait da estratejia.

Hitz batean esateko, Gernika bultzada bat izan zen, nor bere martxan hasteko gonbidapen eta deia: "nor bere erritmoan eta nor bere nortasunaren arabera".

Edukinetan, Gernikak ez zuen gauza berririk eman baina, hala ere, aukerako ekitaldia izan zen, egokia alegia. Egun batzuk lehenago, Fundazio abertzale batean, Ratok "ez dala ez bizi honetan ez eta hurrengoan INEM Euskadira transferituko" bota egin zuen. Urriak 18 an erregea, Bilbon zegoen. Eta fetxa horietan, abertzaletasuna sakonetik jota zegoen, uztailleko gertakarietatik aurrera: proposamen faltan, PPren hondamendi errepresiboaren ikusle izututa, marko juridikoaren muga salbaezinetaz jabetuta, eta kriminalizazioaren akusaziopean.

Lizarrako bidearen seinaleak

Ez dakigu Gernikako ekitaldiaren azken zita honek profezi baten eragina izan zuen ala ez. Baina, egia da azken urte honetan Euskal Herriko eszenatoki politiko eta sozialean mugimendu azkar eta sakonak gertatu direla. Ibaetako presoen gerturaketaren aldeko plataforma eta mobilizazioak, Setien Gotzaiaren posizionamenduak, eta abar, Gernikarena eta hurrengo hilabete gertuenetan.

Espainiar Gobernuaren politika errepresiboa bortizki astindu du abertzaletasun osoa urte honetan. Inmobilismotik ondo neurrituriko errepresio batera pasatu da (dispersio mantenduz, Ardantzako planari ezezkua, HBko mahainazionalkideen espetxeratzea, Egin ixtea). Estrategia honek eragin eta espainiarrentzat etekin positiboak izango zituen, baldin eta ENAMek ohiko erantzuna ematen ba zuen. PPen (eta honetan lagun zuen PSOEen) asmoa ez zen inola ere euskal gatazka konpontzea, baizik eta euskal indarren metaketa deuseztea, naziogintza eta indarkeria nahastuz. Baina ezker abertzalearen eta abertzaletasun osoaren mugimenduak, beste erabateko erantzun politikoak posible egingo ditu. Azpimarratzekoak dira azken urteko HB eta PNVren elkarrizketa, HBk proposatutako "Akordio nazionala", EBBk mahainazio-nalkideen espetxeratzeari buruzko komunikatua, Irlandako forua, kirol legearen inguruan egindakoa, euskal parlamentuan konstituzioa ez onartzearena, abenduko greba eta manifestapena konbokatzearena (hau, pikutara joango zena). Horrelako mugimendu hauek ez ziren txantxetako mugimenduak. Joku zelaia osoa aldatu nahi zuten.

Bestalde azken urteotan irugarren espazioa deiturikoaren indartze erabakiorra ere gertatu da Euskal Herrian. Elkarrizketa, esparru batean hezitzailetzat hartu dezakeguna; ELAren arrisku handiko apostuak eta ikuspegi luzeko estrategia; Setien posizionamenduak, eta abar. Espazio honek, mobilizazio kapazidadean indartzen da. Lizarra eramango duen biderako ere garrantzitsua izan da (agian garrantzitsuena) gizartea bera, gehiengo bat beti azaldu bait da elkarrizketa eta negoziazioaren alde, partidutako hautesle talde guztietan gainera. Bestalde, ihazko urterarte erabilitako euskal gatazka ulertzeko paradigma guztiak hautsi egiten dira: demokratikak eta biolentoak, ETA-Estatua negoziazio eskema, eta abar. Iuren erantzunkizuneko jarrera ere aipatu behar, bloke ezberdineko dinamiketarik at mantentzeagatik eta oportunitate guztien kontra jokatu delako.

Azkenik, aipa ditzagun ere, PP eta PSOEen kalkulak akatsak eta huts politiko nabarmenak: ENAMi buruzko eritzi estatikoa; Ajuria Eneako mahaiaren espainiar estrategia inposatzea; Ermuarenean behin eta berriz "diskagor" berdinarekin bueltatzea; Ardantza planari txistu egitea; PSOEren gobernutik alde egitea, eta abar.

Zer dio Lizarrako akordioak?

Sinatu ez dutenek "abertzale frontea" deitu izan duten akordio honek, Euskal Herriko azken bi hamarkadetako berri esanguratsu eta pozgarrienetarikoak gertatu da akordio hau sinatu duten gehiengo politiko eta soziorabalarientzat. Duela hilabete batzuk, agian askorentzat, urtetan gertatuko ez zen gauza suposatu bait du Lizarrako paktua.

Sinatu dutenek, Euskal Herriak bizi duen gatazka izaera potikorena dela diote; bakea bilatzeko konpromezua hartzen dute bere gain, elkarrizketa eta baldintzarik gabeko negoziaketaren alde apostu eginez. Gatazka gainditzeko, uste dute, sakonean diren funtsezko arazo politikoei irtenbidea bilatu behar zaiela, eta horretarako indarkeriarekin bukatzea beharrezkoa ikusten dute. Bestalde, Euskal Herriak izan behar du hitza, bere etorkizuneko arazo guztiak nahi duen bezala konpontzeko.

Ikusi beharrekoak

Zer esanik ez, itun honek aliantza berriak proposatzen ditu, eta ETAren suetenarako pronto jarri sinatzaileak, mahai gainean gai inportanteenak ezarriz: lurraldetasuna, erabaki subjektua, subiranotasuna, gatazka gainditzeko metodoa...

Baina, hala eta guztiz ere, badaude gauzak Lizarrako akordioan aipatzen ez direnak, eta jorratu behar bideak argitu edo sugeritu digutenak: erakunde abertzaleen etorkizuneko estrategia; itunaren interpretazio ezberdinak; sortuko diren kolaborazio itun berriak; bake eta subiranotasun prozesuari epeak eta mugak jartzeari buruzkoenak... Etorri beharrekoak esango digu.

Lizarrako akordioak aliantza berriak proposatzen ditu, eta ETAren suetenarako pronto jarri sinatzaileak, mahai gainean gai inportanteenak ezarriz: lurraldetasuna, erabaki subjektua, subiranotasuna, gatazka gainditzeko metodoa...